

соціальна та
здоров'язбережувальна
освітня галузь

Тетяна ГІДЖЕЛИЦЬКА,
методистка НМЦ професійного
розвитку педагогічних та керівних
працівників установ і закладів
дошкільної та загальної середньої
освіти ХОІППО ім.А.Назаренка

Методичний супровід учителів-пілотників соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі в умовах упровадження реформи НУШ (2021-2026 рр.)

Реформа «Нова українська школа» (далі – НУШ) є стратегічним кроком до створення освітнього середовища, де учні здобувають не лише знання, а й компетентності для успішної самореалізації. Перехід на рівень базової середньої освіти (5-9 класи) означає зміну освітньої парадигми: від репродуктивного навчання до дитиноцентризму, розвитку критичного мислення та формування ціннісних орієнтирів. У цьому контексті соціальна та здоров'язбережувальна галузь набула особливої ваги, адже відповідає за безпеку, добробут та соціальну інтеграцію особистості. Вона охоплює низку курсів для різних вікових груп: «Здоров'я, безпека та добробут» (5-6 та 7-9 класи), «Безпековий практикум» (5-9 класи), «Етика», «Вчимося жити разом», «Культура добросусідства», «Духовність і мораль у житті людини і суспільства» (5-6 кла-

си), «Підприємництво і фінансова грамотність» (8-9 класи). Для пілотування обрано два ключові курси – «Здоров'я, безпека та добробут» та «Підприємництво і фінансова грамотність», які забезпечують практичну реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти.

Стабільність методичного супроводу на регіональному рівні забезпечувалася послідовною координацією: у 2021-2022 н. р. роботу здійснювали Поліщук Г.І. та Шнира О.О.; із 2022 року і дотепер супровід забезпечує Гіджेलіцька Т.В., методист НМЦ професійного розвитку педагогічних та керівних працівників установ і закладів дошкільної та загальної середньої освіти.

Пілотування інтегрованих курсів та предметів здійснюється на базі провідних закладів освіти Хмельницької області:

Заклад освіти	Учителі	Курси / предмети/ класи
Ліцей № 11 м. Хмельницького	Рожкова Олена	«Здоров'я, безпека та добробут» (5-9), «Зарубіжна література»
	Чекіна Тетяна	«Підприємництво і фінансова грамотність» (8-9), географія
Славутська гімназія «Успіх»	Харчук Зарина	«Пізнаємо природу» (5-6), «Здоров'я, безпека та добробут» (5-8)
	Прокопчук Галина	«Здоров'я, безпека та добробут» (9), «Хімія»
	Банкулов Олексій	«Підприємництво і фінансова грамотність» (8-9), історія
Кам'янець-Подільський ліцей № 3	Орлянська Ірина	«Здоров'я, безпека та добробут» (5-9)
	Константинова Ольга	«Підприємництво і фінансова грамотність» (8-9), STEM-напрямок
Старокостянтинівська ЗОШ І-ІІІ ст. № 1	Цюпа Людмила	«Здоров'я, безпека та добробут» (5-8), «Мистецтво»
	Соколовська Олена	«Здоров'я, безпека та добробут» (9)
	Кирилюк Антоніна	«Підприємництво і фінансова грамотність» (8-9), історія
Ліцей № 1 ім.В.Красицького м. Хмельницького	Сивак Оксана	«Здоров'я, безпека та добробут» (5-6)
	Шмалій Елла	«Здоров'я, безпека та добробут» (7)
	Тукало Ірина	«Здоров'я, безпека та добробут» (8-9), «Мистецтво»
	Полякова Олена	«Підприємництво і фінансова грамотність» (8-9), математика

Учителі області поєднують пілотування інтегрованих курсів із викладанням дисциплін різних освітніх галузей – мовно-літературної, природничої, мистецької, математичної, громадянської та історичної. Така мультидисциплінарність засвідчує високий рівень професійної адаптивності педагогів і сприяє формуванню наскрізних умінь учнів, забезпечуючи комплексну реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти.

Аналіз кадрового складу показує, що частина педагогів поєднує курс «Здоров'я, безпека та добробут» із природничими, мистецькими та мовно-літературними дисциплінами, а інші – предмет «Підприємництво і фінансова грамотність» із географією, історією, математикою та STEM-напрямом. Це демонструє інтеграцію фінансової грамотності й здоров'язбережувальної тематики в різні освітні галузі та створює умови для формування міжгалузевих компетентностей учнів.

У процесі апробації спостерігається динаміка кадрів: щороку залучаються нові фахівці, відбувається ротація педагогів у окремих закладах. Водночас сформувалося стабільне ядро учасників пілотування (Рожкова О.П., Орлянська І.М.), що забезпечує інституційну наступність і безперервність реалізації модельної навчальної програми від 5-го до 9-го класів.

Важливим етапом упровадження стало поширення досвіду учителів-пілотів на всі заклади області під час масового впровадження стандарту в 5-8 класах. Підготовка педагогів здійснювалася системно та поетапно відповідно до циклів навчання: на адаптаційному етапі (5-6 класи) – індивідуальні та групові консультації, на предметному етапі (7-9 класи) – планова робота з ширшим колом учителів. Навчання першими проходили саме вчителі пілотних класів, які йшли на випередження, щоб апробувати нові програми та підготувати ґрунт для масового впровадження.

Хронологія підготовки педагогів-пілотів:

2023-2024 н. р. (7 класи НУШ) – підготовку пройшли 3 учителі: Орлянська І.М., Рожкова О.П., Харчук З.А.;

2024 рік (8 класи НУШ) – навчання опанували 4 учителі: Рожкова О.П., Харчук З.А., Орлянська І.М., Цюпа Л.С.;

2025 рік (9 класи НУШ) – залучено:

- 4 учителів предмета «Підприємництво і фінансова грамотність» (Банкулов О.Є., Кирилюк А.М., Константінова О.А., Чекіна Т.В.);

- 5 учителів інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» (Орлянська І.М., Прокопчук Г.Д., Рожкова О.П., Соколовська О.М., Тукало І.О.).

Реформа розгорталася за принципом поступового охоплення нових паралелей: у 2021-2022 н. р. інновації апробувалися лише в пілотних закладах; із 2022-2023 н. р. розпочалося масове впровадження стандарту в 5-х класах усіх шкіл області; далі щороку охоплювалися нові рівні – у 2023-2024 н. р. 6-ті класи, у 2024-2025 н. р. 7-мі, у 2025-2026 н. р. 8-мі. З 2026-2027 н. р. передбачено впровадження стандарту й у 9-х класах, що забезпечить повне охоплення середньої ланки.

Реалізація пілотного проєкту в закладах Хмельницької області вирізняється варіативністю підходів завдяки використанню різних модельних програм інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут». Процес ґрунтується на засадах Концепції Нової української школи, орієнтованих на компетентнісний підхід, інтеграцію змісту та формування наскрізних умінь учнів.

Педагогі дотримуються методичних орієнтирів стандарту та водночас апробують авторські моделі. Поєднання нормативної бази й творчого пошуку забезпечує адаптацію навчання до потреб школи.

Зклади області апробують програми різних авторських колективів, що дозволяє порівняти методичні моделі та сформувати практичну базу для впровадження Державного стандарту на рівні всієї області:

- Ліцей № 11 м. Хмельницького та Кам'янець-Подільський ліцей № 3 – програма Шиян О. І., Дякова В. Г., Седоченко А. Б., Страшко С. В.;

- Славутська гімназія «Успіх» та Ліцей № 1 імені Володимира Красицького Хмельницької міської ради – програма авторського колективу у складі Воронцової Т. В., Пономаренка В. С., Андрук Н. В., Лаврентьєвої І. В., Хомич О. Л.;

- Старокостянтинівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1- програма Гущиної Н. І. та Василяшко І. П.

Методична підтримка була спрямована на трансформацію педагогічної діяльності – перехід від класичного викладання предметів до інтегрованого навчання.

Основні напрями супроводу:

- Навчально-методичний – консультації, добір дидактичних матеріалів, цифровізація уроків із використанням інтерактивних платформ Canva (для створення візуальних конспектів), Padlet (для групової рефлексії), LearningApps та Wordwall (для ігрового закріплення матеріалу), що дозволило адаптувати зміст до потреб цифрового покоління, моделювання сучасного уроку та критеріїв оцінювання.

- Розвивальний – майстер-класи, вебіари, семінари; проєктування компетентнісних завдань та інструментів оцінювання.

- Кооперативний – модерація професійних спільнот, спільне вирішення питань; перехід від традиційних методоб'єднань до горизонтальних форм співпраці.

- Рефлексивний – моніторинг труднощів, аналіз зворотного зв'язку, корекція стратегії підтримки.

- Практична орієнтація – допомога у щоденній роботі, розробка сценаріїв уроків, адресне консультування.

Традиційні методичні об'єднання трансформувалися у професійні спільноти, побудовані на горизонтальних зв'язках. Вони орієнтувалися на професійне зростання педагогів через рефлексію та взаємодопомогу. У спільнотах учителі обмінювалися ідеями та практиками, спільно розробляли матеріали.

Методичний супровід реалізовувався також через регулярні вебіари та адресні консультації, що дозволяло акумулювати успішні сценарії уроків, інноваційні матеріали та кращі практики, які ставали ресурсом для всієї педагогічної спільноти в умовах упровадження нового Державного стандарту.

Особлива увага приділялася обміну дієвими рішеннями щодо реалізації стандарту в адаптаційному та предметному циклах. Під час методичного івенту «Реалізація Державного стандарту базової середньої освіти в адаптаційному циклі: виклики, практики, рішення» на базі Хмельницького ОІППО імені А. Назаренка було презентовано стратегічні напрями:

- Педагогіка партнерства як інструмент НУШ – досвід упровадження концепції партнерства через соціальну та здоров'язбережувальну освітню галузь (Зарина Харчук, Славутська гімназія «Успіх»).

• Проектна діяльність у курсі «Здоров'я, безпека та добробут» – практичні кейси використання проектних технологій для формування ключових компетентностей учнів (Ірина Орлянська, Кам'янець-Подільський ліцей № 3).

Практики обговорювалися під час серпневих зустрічей і поширювалися на заклади області.

Методична робота проводилася через професійні спільноти: «Пілот НУШ ЗБД», групи у мережах Facebook та Viber «Учителі здоров'я Хмельниччини», а також інші об'єднання педагогів соціальної й здоров'язбережувальної галузі. Це дало змогу вчителям-пілотникам відчувати себе частиною професійного руху, отримувати підтримку колег і спільно напрацьовувати рішення.

Важливу роль у цьому процесі відіграла Ірина Орлянська, яка як тренер-педагог проводила навчання вчителів 7-8 класів соціальної та здоров'язбережувальної галузі для впровадження стандарту у предметному циклі.

У рамках підвищення кваліфікації проводилися методичні семінари та практичні заняття, де педагоги опанували сучасні методики навчання, аналізували приклади компетентнісно орієнтованих завдань і обговорювали ефективні практики. Робота була спрямована на впровадження активних методів навчання, які відповідають віковим та психологічним особливостям сучасних підлітків.

Учні, що приходять у 5 клас після початкової ланки НУШ, уже мають досвід свободи висловлювань, роботи в групах та критичного аналізу інформації. Завдання вчителя-пілотника – підтримати цю ініціативність, використовуючи відповідний інструментарій. У 6 класі акцент зміщується на поступове ускладнення завдань, розвиток самостійності та формування навичок дослідницької діяльності. У 7 класі важливо навчати працювати з більш об'ємними інформаційними блоками, розвивати уміння аргументувати власну позицію та ефективно співпрацювати в команді. У 8 класі методична робота зосереджується на формуванні критичного мислення та підготовці до вибору освітньої траєкторії. З 2026-2027 навчального року реформа пошириться й на 9 клас, де особливу увагу буде приділено практичному застосуванню здобутих знань.

Профорієнтаційна складова проходить наскрізно крізь усі класи базової школи: від перших кроків у 5 класі до більш усвідомленого вибору в 9-му. Це дозволяє поступово формувати в учнів уявлення про власні інтереси, здібності та можливі освітні й професійні траєкторії.

У центрі соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі стоїть розвиток «м'яких навичок» – критичного мислення, емпатії, стресостійкості та співпраці. Методична робота підкреслює, що ці компетентності формуються не через лекції чи теоретичні пояснення, а лише через діяльність та особистий приклад педагога. Важливим завданням є створення безпечного емоційного середовища, зокрема через «ранкові зустрічі» або «рефлексивні кола», які допомагають знижувати рівень тривожності та формувати культуру добросусідства.

Додатково застосовуються практики соціально-емоційного навчання: вправи на розвиток саморефлексії, техніки усвідомлення дихання та релаксації, рольові ігри для відпрацювання навичок співпраці, інтерактивні завдання для розвитку емпатії та відповідального ставлення до емоцій. Такі методи дозволяють учням поступово навчатися керувати своїм емоційним станом, будувати здорові стосунки та знаходити ресурси для подолання труднощів.

Згідно з вимогами НУШ, курс «Здоров'я, безпека та добробут» інтегрує матеріал з етики, біології, економіки та безпеки життєдіяльності. Це здійснюється через міжпредметні проекти й додаткові курси, що роблять навчання узгодженим і цілісним.

В умовах воєнного стану та соціальних криз особливого значення набуває тема безпеки й здоров'я. Учителі проходять навчання з технік надання першої психологічної допомоги та стабілізації емоційного стану учнів. Предмети галузі стають простором для формування життєстійкості, де діти вчаться знаходити ресурси для подолання викликів.

У процесі методичної роботи здійснювався аналіз труднощів, що виникали у вчителів під час упровадження нових освітніх підходів. Обговорювалися результати діяльності, узагальнювалися пропозиції щодо вдосконалення організації навчання.

Апробація реформи в 5-9 класах показала низку системних викликів. Серед них – підвищена психологічна та організаційна напруга, що потребувала додаткових заходів підтримки. Важливим викликом стала зміна поведінкових патернів учнів, які після початкової школи НУШ очікували більше уваги до власних почуттів та потреб. Це вимагало від учителів розвитку психологічної грамотності й опанування соціально-емоційного навчання. Підготовка уроків у режимі пілотування потребувала більше часу.

Окремим викликом для педагогів було впровадження оцінювання за групами результатів, що зумовило переорієнтацію з контролю теоретичних знань на вимірювання прикладних умінь та «м'яких навичок» учнів. Це вимагало переходу від традиційних балів до формувального оцінювання з коментарями, само- й взаємооцінюванням та портфоліо досягнень, що стало новим і непростим завданням для багатьох педагогів.

У межах НУШ система оцінювання передбачала не лише фіксацію результатів у журналі, а й розгорнуті коментарі, які допомагали учням усвідомлювати власні сильні сторони та індивідуальну освітню траєкторію. Використання онлайн-інструментів (зокрема Google Forms) дало можливість учителям-пілотникам оперативно отримувати зворотний зв'язок, здійснювати формувальне оцінювання в реальному часі та візуалізувати динаміку навчальних досягнень кожного учня.

Методична робота з учителями-пілотниками стала ключовим чинником успішного впровадження реформи. Вона підтримувала педагогів у переході до інтегрованого навчання та створювала основу для поширення напрацьованих практик на всі заклади освіти області. Такий підхід забезпечив якісну й прогнозовану реалізацію нового Державного стандарту базової середньої освіти, спрямованого на формування в учнів компетентностей, необхідних для життя в сучасному суспільстві.

Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь стала майданчиком для розвитку життєстійкості школярів, де вони навчаються знаходити ресурси для подолання труднощів і приймати відповідальні рішення. Методична підтримка педагогів у цьому процесі сприяла їхній професійній адаптації та забезпечила системність і сталість освітньої реформи.

Учні пілотних класів демонструють вищий рівень самостійності, навички конструктивного вирішення конфліктів та здатність критично аналізувати інформацію. Це підтверджує ефективність інтегрованого навчання й поширення успішних практик на рівні всієї області.